משנה · אחרונים · יש סדר למשנה · סדר זרעים

יש סדר למשנה על משנה ערלה

רבי ישעיה פיק ברלין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

יש סדר למשנה על משנה ערלה

רבי ישעיה פיק ברלין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/יש-סדר-למשנה-על-משנה-ערלה/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
פרק ג 5
משנה א 5

פרק א

משנה א

תי"ט ד"ה **והחיצון פטור בירושלמי מפרש טעמא ממשמע שנאמר לא יאכל אנו יודעים שבעץ מאכל הכתוב מדבר מה ת"ל כל עץ מאכל וכו' אי נמי מדכתיב תאכלו את פריו אני יודע שבאילן מאכל הכתוב מדבר וכו'** ע"ש. בסוכה ל"ה הי' ר' מאיר אומר ממשמע שנאמר ונטעתם כל עץ איני יודע וכו' הנה בברכות ל"ו וביומא פ"א איתא הי' ר' מאיר אומר ממשמע שנאמר וערלתם ערלתו את פריו איני יודע וכו' נראה להדיא דר"מ דריש ממלת פריו דבאילן מאכל משתעי. ובכן ע"כ לומר דסוגיא דסוכה נסיב רישא דקרא ונטעתם. אבל עיקר הכוונה מסיפא דכתיב את פריו וכדדייק לה ביומא וברכות וכן דרך הש"ס בכמה מקומות דנקט רישא וסמך אסיפא [עיין תוס' ע"ז ל"ו ד"ה לא תחתון] ועל דרך זה אפשר להשוות הסוגיא דסוכה עם סוגיא דברכות ויומא. ולולא כן יהיה סתירת הסוגיא פליאה עצומה. ברם דברי רש"י בסוגיא דסוכה ד"ה ממשמע שנאמר ונטעתם וכתיב בסיפא לא יאכל איני יודע דבעץ מאכל משתעי קראי עכ"ל. צריכין פנים חדא דפרושו סותר על האמור להדיא לר' מאיר בסוגיא דברכות ויומא. ותו אף אם לא נאמר ראוי לומר מהך דאת פריו דריש לה ר' מאיר. דהא ברור דבאילן מאכל משתעי כי באילן סרק אין שייכות לכתוב פריו [כדתנן כלאים פ"ו מ"ה איזה אילן סרק כל שאינו עושה פירות וכן נזכר בכמה דוכתי]. וגם את פריו מוקדם בקרא. ומ"ט נסיב רש"י לדרוש מן המאוחר דכתיב לא יאכל. ועוד הראיה שכתב רש"י ניחא אי הוי כתיב לא יאכל. אבל השתא דכתיב לא יֵאָכֵל דאסורה אפילו בהנאה [שלא יהיה בו היתר הנאה המביאה לידי אכילה ע' רש"י פסחים כ"א ד"ה לא יאכל] א"כ שפיר נוכל לומר דה"א דבין אילן סרק ובין אילן מאכל אסורין [באכילה] ובהנאה להכי איצטריך עץ מאכל להורות דדוקא בעץ מאכל נוהג דין ערלה לאסור בין באכילה בין בהנאה אבל עץ סרק אין בו דין ערלה ומותר בהנאה. ואכתי מנ"ל לר' מאיר למדרש מקרא דעץ מאכל דפלפלין חייב בערלה. והנה הקושיא אחרונה יש לדון ג"כ על הירושלמי ללשון הראשון דדייק ונסיב ממשמע שנאמר לא יאכל וכו' דהפנימי חייב והחיצון פטור. מנ"ל למידרש הכא דהמקרא דלא יאכל אין הכרח וכדאמרן. ובחדושי כתבתי בס"ד ביאור ארוכה על כל הדברים משם בארה הערה על הרמב"ם שלא כתב בהל' מעשר שני ונטע רבעי מדין פלפלין כלל דחייב בערלה מקרא דדריש ר' מאיר וגם אין חולק עליו בזה. ואפשר ליתן טעם לשבח דלשיטת ר' יוסי דהכא דאמר אפילו אמר הפנימי למאכל והחיצון לסייג הפנימי חייב והחיצון פטור ודריש להא מדכתיב כל עץ מאכל כדמפרש הירושלמי א"כ אין ראיה דפלפלין

חייב בערלה ועדיפא לומר דפטורה מסברא מפני שהוא עץ שפל כמ"ש הרש"י בסוכה או מהטעם שכתבו התוס' שם ואי משום דרשה דר' מאיר מה ת"ל עץ מאכל וכו' שפיר י"ל דאיצטריך כמו שדרשה ר' יוסי. והנה לפנינו מבואר מתוך שיטת הרמב"ם בחיבורו וכמ"ש התי"ט דפסק בפ' יו"ד מהל' מעשר שני כר' יוסי ולפיכך שפיר השמיט הרמב"ם דין דפלפלין בערלה:

פרק ג

משנה א

הר"ב ד"ה **בגד** שצבעו בקליפי ערלה ידלקו וכו' שאסור בהנאה דכתיב וערלתם ערלתו שלא יהנה ולא יצבע ולא ידליק בו את הנר. והתעורר התי"ט בזה"ל הא דיליף הכא מועלתם בקדושין פ"ב מ"ט מפורש בענין אחר ע"ש לכאורה סתירת הר"ב צ"ע דבקדושין מפרש דילפינין דערלה אסור בהנאה דכתיב לא יאכל אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה משמע עכ"ל [ועמ"ש התי"ט שם ומ"ש שם בס"ד] והיינו כר' אבהו וגם חזקיה מודה בלא יאכל דמשמע איסור הנאה ג"כ. והכא פי' הר"ב מדכתיב וערלתם ערלתו וכו' דלכאורה אפשר לומר עפ"י סוגיא דפסחים כ"ב דפריך והרי ערלה וכו' ותניא ערלים לא יאכל אין לי אלא איסור אכילה מניין שלא יהנה ממנו שלא יצבע בו ולא ידליק בו את הנר ת"ל וערלתם ערלתו ערלים לא יאכל לרבות את כולן. משמע מזה מדכתיב ג' פעמים ערלים באו לרבות ג' אסורים דהיינו הנאה ואיסור צביעה ואיסור הדלקה [איצטריך איסור צביעה והדלקה אע"ג דנפקא לן דאסור בהנאה מבואר בתוס' והביאו התי"ט בדיבור זה דצביעה ה"א דשרי דחזותא בעלמא היא וכן הדלקה איצטריך ע"ש. ומפני כך הקשה הר"י מקורבי"ל אמאי איצטריך ג' ערלים וכו' וכמ"ש תו' שם ד"ה לכם וכו'] אמנם בקדושין נ"ו אהא דתנן המקדש בערלה אינה מקודשת דתני' ערלים לא יאכל אין לי אלא איסור אכילה הנאה מניין שלא יהנה ממנו ולא יצבע בו ולא ידליק בו את הנר ת"ל וערלתם ערלתו לרבות את כולם. משמעות הברייתא זו דלא יליף אלא ב' ערלים דכתיב בקרא [וחדא לגופי'] ולפיכך פי' רש"י מניין שלא יהנה ממנו כגון שלא יצבע בו וכו' משמע מפי' רש"י דהך הנאה דקתני בברייתא היינו הנאת צביעה והיא חזותא בעלמא איצטריך ריבוי אבל הנאה ממש דרשינן מלא יאכל והוכיח לפרש כך לפי משמעות הברייתא דלא תני אלא ב' ערלים ותו מלת הנאה דוחקתו דהכי הו"ל לברייתא למתני אין לי אלא באכילה מניין שלא יהנה וכו' אלא מדתני הנאה מניין שלא יהנה ולא יצבע בו וכו' [וגם אולי הי' גירסת הרש"י שלא יהנה ולא יצבע בו וכו' כמו דאיתא

הגירסא בפסחים] הלכך הוזקק רש"י לפרש על אופן זה שלא יהנה כגון שלא יצבע. עכ"פ היוצא מזה דאיסור צביעה דחזות' בעלמא הוא וודאי איצטריך ערלים לאוסרו לפיכך במשנה דהכא בגד שצבעו בקליפי ערלה וכו' הוזקק הר"ב לפרש דכתיב וערלתם וכו'. אבל תמן בקדושין דלענין הנאה עצמו ממש מפרש לה הר"ב מדכתיב לא יאכל וכו'. מיהו עדיי' קשה הדבר לאמרה ולפרש בקידושין משום דכתיב לא יאכל מה שלא רצה הגמרא לפרש הכי אלא מפיק בערלה מנ"ל דאינה מקודשת דתני' ערלים לא יאכל אין לי אלא איסור אכילה וכו' משמע להדיא דדוקא מדכתיב ערלים מפיק להא דתנן המקדש בערלה שאינה מקודשת אבל מן לא יאכל לא רצה ולא מצי לאכוחי איסור הנאה משום קרא דלכם שלכם יהא כדמפרש בסוגיא דפסחים שם כ"ב ותו מדכתב הר"ב הכא דכתיב וערלתם ערלתו שלא יהנה ולא יצבע וכו' משמע דגם שלא יהנה מפיק מדכתיב וערלתם. והוי יודע דלפום משמעות לשון הברייתא בקדושין (ובפירש"י) דלא קא יליף אלא מן ב' ערלים וחד אתי לגופא א"כ הברייתא דמייתי בפסחים כ"ב [וכן בב"ק ק"א דמסיים תלמוד לומר וערלתם ערלתו את פריו ערלים לא יאכל לרבות את כולם] ודקדק הש"ס טעמא דכתב רחמנא וערלתם ערלתו ערלים הא לאו הכי הו"א לא יאכל איסור אכילה משמע ואיסור הנאה לא משמע. ע"כ דברייתא אחריתי היא ולא אותה ברייתא דמייתי בקדושין וכאילו ס"ל דמלא יאכל מפקינן איסור הנאה משום קרא דלכם כמסקנא דפסחים. מיהו בהא פליגי דברייתא בפסחים איצטריך תלתא ערלים חד להנאה וחד לצביעה וחד להדלקה אבל ברייתא דקדושין מפיק הנאה מחד ערלים ומאידך ערלים מפיק צביעה והדלקה. והי מינייהו מפקה: